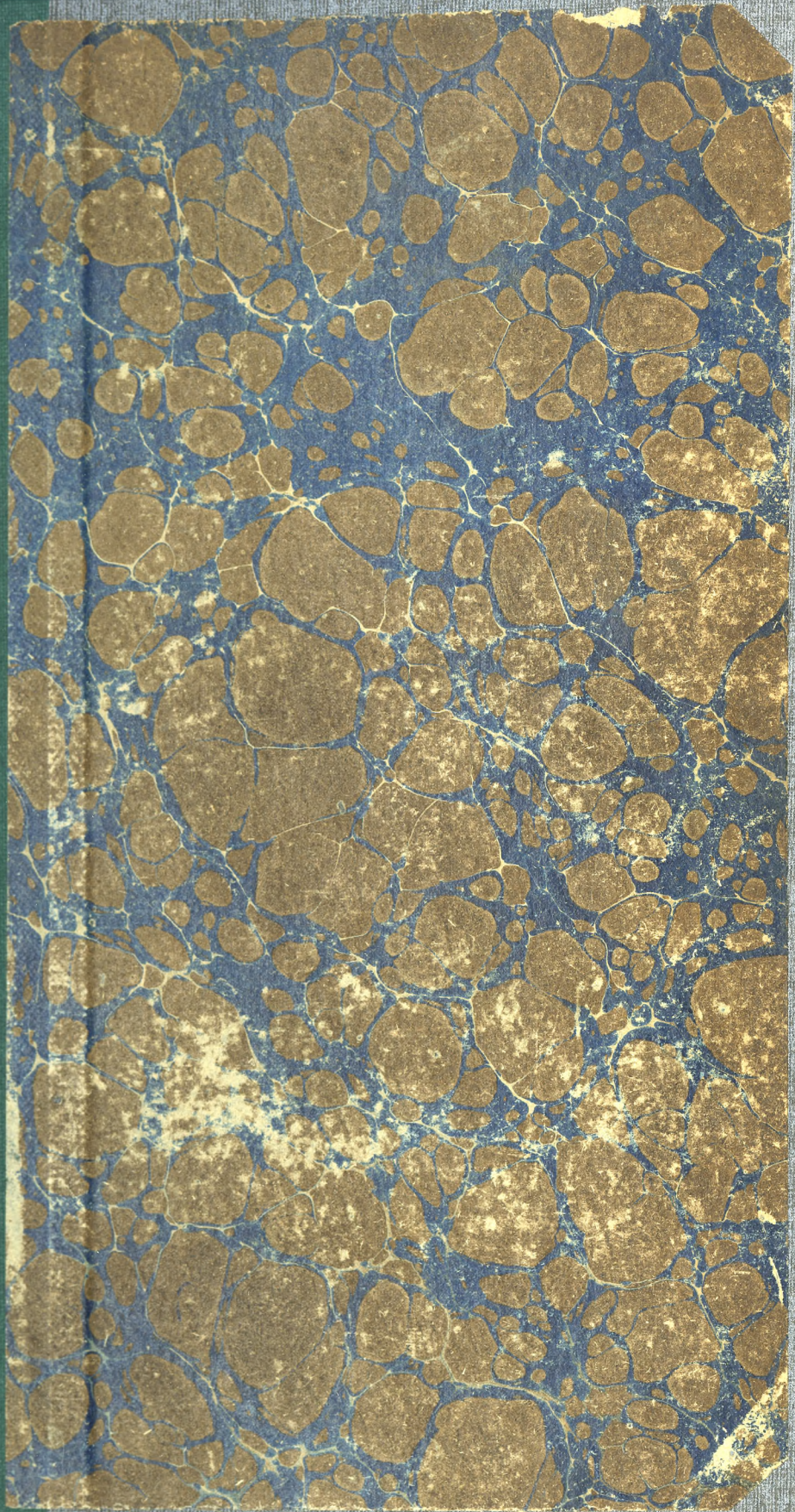

Politikai
röpiratok.

145.

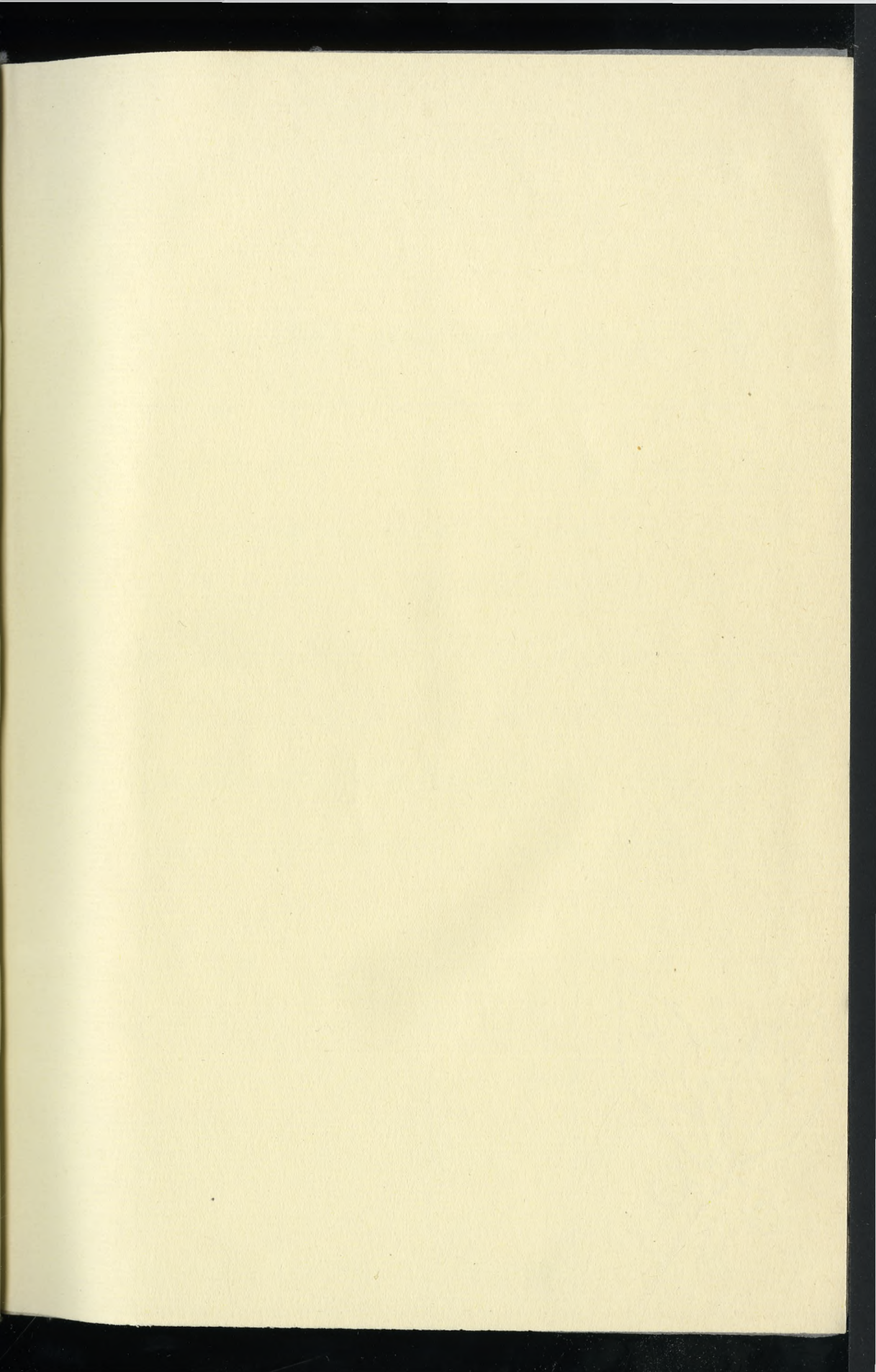

EX
LIBRIS

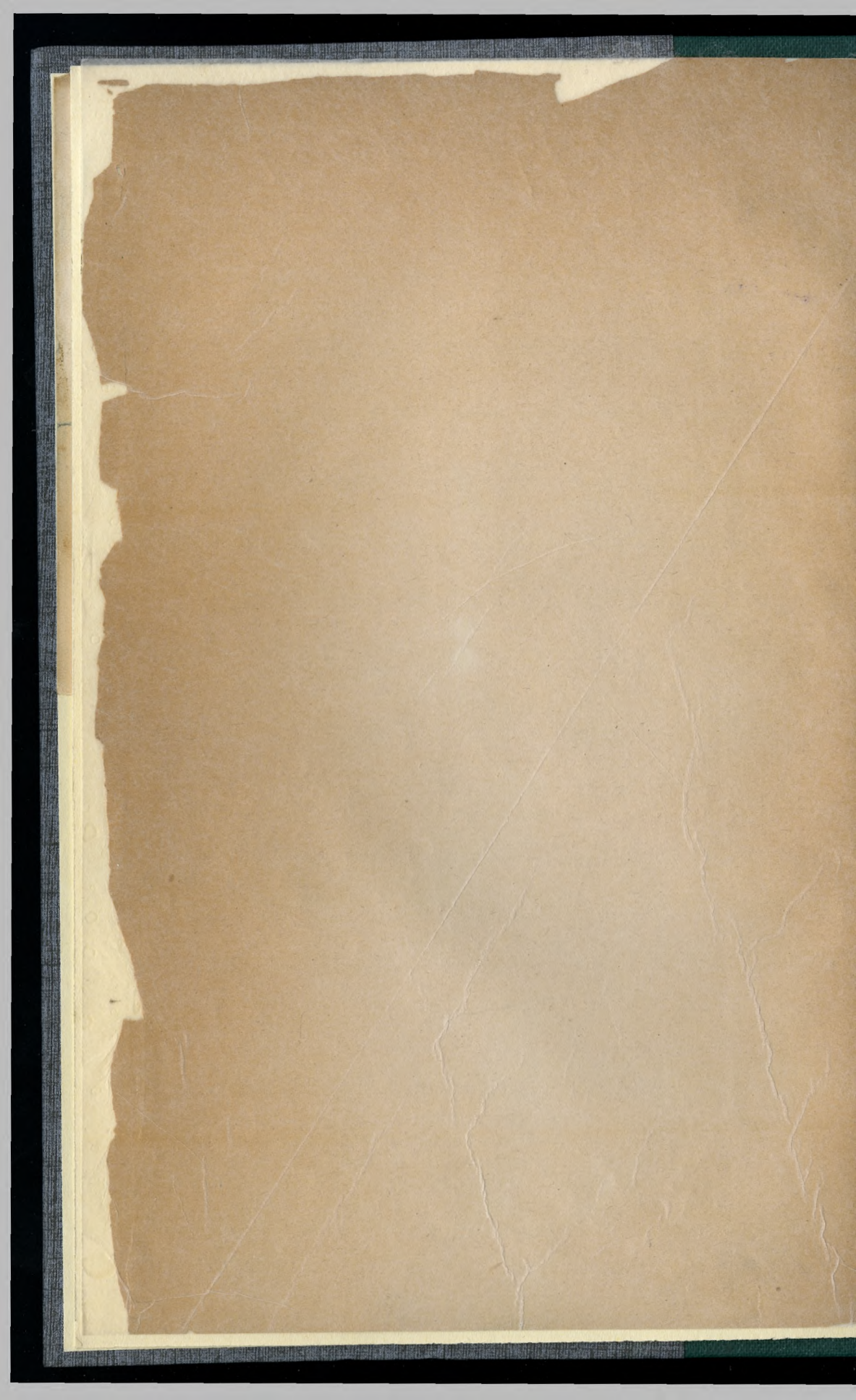
DR
GEYSÆ
BALLAGI

1279 — 1287

1. Ággodalom és meggyengülés a magyar nemzetség ügyében. Jancsó Károly. 1848.
2. Javaslát a magyar kötelekési ügy rendszeréről. Dr. Réchenyi Zoltán. 1848.
3. Magyar éllelkérdések. Tota Dr. Réchenyi Zoltán egyik tanítványa kiadatalja
4. A magyar nemzeti politika helyes iránya. Lent-Tóváry Vince. 1862.
5. A kecskeméti Zimony-Fiumei vasút. Szathmari Károly. 1864.
6. Dr. Eötvös József beszéde, melyet mint képviselőjelölt tartott Budán. 18
7. Zemplén megye közegészségügyi viszonyai 1871-ben. Dr. Gyerekkornél. 1871.
8. Die ungarische Ostbahn. Ludwig Schönberger. 1873.
9. A vasárnapúgy külföldön és hazánkban. Jelenkei és javaslat a tíz
ref. egyházkerülethez. 18

145
1279

1.

AGGODALOM ÉS MEGNYUGTATÁS

A'

MAGYARNEMZETISÉG

ÜGYÉBEN.

IRTA

JANCSÓ KÁROLY.

— DG —

1.

KOLOZSVÁRTT,
BARRÁNÉ, ÉS STEINNÁL.

1848 = Majusban

UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY

THE UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY

ANN ARBOR

1911

UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY

UNIVERSITY OF MICHIGAN LIBRARY

2

AGGODALOM ÉS MEGNYUGTATÁS

A'

MAGYARNEMZETISÉG

ÜGYÉBEN.

IRTA

JANCSÓ KÁROLY.

— DG —

KOLOZSVÁRTT,
A' KIRÁLYI FŐTANODA BETŪIVEL.

ÁLLAMTITKARSÁG

1848. ÉVI VI. TÖRŐNY

ÉSZREHÍVÁS

*...Még neked virulnod kell o hon,
Ragyogva hírben, büszkén, szabadon.*

Vörösmarty.

ÁLLAMTITKARSÁG

ÁLLAMTITKARSÁG

Vezérszó.

Nagynak látni a' veszélyt, hol nincs: női gyön-
geség. Riadozni árnyék előtt: tehetlenséget árul el,
's csüggetegséget idéz elő.

Nem látni veszélyt hol van: vagy makacs el-
bizottság, vagy vastag tudatlanság; az elbizottság pe-
dig vagy oktalanul veszélyezi magát, vagy önhittén
a' tétlenség bűn-párnáján lepetik meg.

Nemzetünknek az utolsó különösön gyöngéje.

Multunk eseményei hűn tükrözik azt, mind két-
nemű eredményeivel.

A' két szélsőségben járunk most nemzetiségünk
kérdésével:

Némelyek női rimánkodással jajveszékkelnek, kon-
gatják a' halálharangot.

Mások gyáváknak kiáltva a' riadozókat, semmi
veszélyt nem akarnak hinni, nem akarják látni az
örvényt, ha tátong is lábaik előtt.

Mindkét neműeknek tán egy a' hibájok: „nem
tájékozzák magokat.

Az okos felszámítja saját erejét, megvizsgálja
az ellenerőt is; igénybe veszi a' körülményeket; erőt,

hol szükség nincs nem fecsére; a' döntő perczen mindent kockára vet.

Azok közé tartozom, kik nemzetiségünköt sem menthellenül veszélyben, sem merőben veszélyen kívül nem látják. E' nem csüggeteg, de nemis elbizott lélekhangulatot tán annak tulajdonitom, hogy e' tárgy felett sokszor gondolkoztam martius napjaiban, és után.

Epedve vártam a' szózatot, mely az ingadozó és csüggeteg hiedelmeket e' tárgyban megnyugtassa; anyivalis inkább, mert martius napjait mondák a' véstelyes napoknak, melyek nemzetiségünk sirja fölé gyászravatalt készitenek; épen e' martiusi napokat, melyeket én ránk nézve a' megváltás nagy napjainak tartok.

Vártam epedve vártam a' szózatot, 's mert késett: én avatatlan kényszerülök emelni igénytelen szózatot ez ügyben.

Ha megnyugtatót nem nyujthatok, legalább annyit tevék, hogy azt, ki e' cikket elolvasandja, e' kérdés körüli öntájékozáásra eszméltetem, 's a' figyelmet, az iránti nézeteik kifejtésére, avatottabbaknál emlékezetbe hozom.

Kolozsvárt május 20-kán 1848.

SZERZŐ.

Sok ajakról hallottam a' vészjóslatu ígét sohajba emelkedni: miszerént „martius eseményei, 's az azokon alapult, és alapulandó intézvények“, melyek az europai események' következtében forradalmilag, tehát nem a' magyar nemzetiség' érdekével öszhangzó, előre kiszámított elvek szerint tétettek, és teendhetők: „megdöntik nemzetiségünket“, mi legföltöbb kincsünk vala, mit, felsőbbhatalommal félszázadig vitt küzdés után, „egyetlent“ óvhatánk meg őseink' vérhagyományyaiból.

E' baljóslatú sohaj nem kis aggodalom nekünk magyaroknak, kik nemzetiségünkben hittük, és hiszszük rejleni leendő nagyságunk' csiráit.

Célom e' baljóslatú aggodalmat taglalni — e' sok magyarkebelt nyomasztó rémet elűzni. E' végre tájékozzuk magunkat, 's jöjünk tisztába először azon kérdéssel: mit értünk a' nemzetiségen? aztán taglaljuk: miként állott a' magyar nemzetiség? 's mi lehetett jövendője a' békés-forradalom előtt? miként áll most? 's mi jövendője a' forradalom' igényeire tett álladalmi intézvények után?

Ezen kérdéseknek megoldása, 's az utolsóknak az elsőkkeli egybahasonlítása, remélem meghiúsítja

az aggodalmat, 's megnyugtat nemzetiségünk iránt — legalább annyiban: hogy az veszélyezve inkább nincs, mint ez események előtt.

Első kérdés: mit értünk a' nemzetiségen? A' nemzetiség: bizonyos formák és sajátságok egy nemzet' életében, melyekből annak jelleme, az az: közéletében, 's történeteiben jelenkező oly tulajdonai fejlődnek ki, melyeket bizonyos öszhangzó, és önkénytelenül föltetsző kinyomatokban esmerünk fel annak egyéniségében.

A' nemzetiséget teszik: származás, nyelv, gondolkodásmód, szokások, nemzeti erények és gyöngeségek, rokon- és ellenszenv, szenvedélyek sat.

A' nemzetiségtől meg kell különböztetnünk a' nemzeterőt — pl: a' magyar nemzetiséget — mint mondók — teszik: származás, nyelv, szokások sat.: a' magyar nemzeterőt pedig teszi: az alkotmány, a' nyelvnek diplomatikai állása, és litteraturája, a' népnek általános értelmifejlődése, a' földnek, melyet magyarok birnak termékenyebb vólta, vagyon, az idegen népelemek' fölötti száma, a' magyarelemnek tömeges fekvése sat.

A' nemzeterő ad biztosítékot a' nemzetiségnek, 's föltételezi annak életét. Ily szempontból fogjuk taglalni alapos-e azon aggodalom: miszerént vége van az új mozgalmak' intézvényei által a' magyar nemzetiségnek. Első kérdés itt: miben, és miként állott a' nemzeterő, 's ettől feltételezve a' nemzetiség a' béke-s forradalom előtt? lássuk történet- és statusanilag.

Ősapáink vérrel meghódítva a' földet a' Kárpátok bérceitől a' Drávapartokig, azt önmagok közt feloszták, a' földbírhatalmi jogot később a' nemességnek kizárólagos sajátjává tevék, majd az ősiség' intézvénye által e' jognak állandóságot szerzének; így a' birtokjog a' nemzeterőt, mely az álladalmat a' földgazdászattal fenntartja, a' nemességben képviselék; ebből származék a' nemességnek vagyona, a' vagyontól hatalma. Őseinek e' földért ontott véréből csirázott fel ragaszkodása, szerelme a' föld iránt, 's e' szerelem többször menté meg lángjaival kül- és belvéstől a' hont.

A földbírók tehát vagyont, a' vagyontól hatalmat, 's ez függetlenséget osztá a' tulajdonosnak, a' nemességnek; a' földbirtokra fektetett alkotmány pedig kört nyitá erejének gyakorlására, és kifejtésére.

Ez alkotmánynak megannyi factora, tényezője lett a' municipalis szerkezet. Minden municipium nem vala egyéb, mint több kevesebb kényurak testülete, mely saját tüzhelyénél gyakorlá az alkotmányból kisorsogó, 's az alkotmányra visszaható jogot — saját tüzhelyénél teremté érdekeiből kifolyó törvényeit, melyeknek született végrehajtója volt, 's érdekei szerint képviselék az alkotmány' összes intézkedéseit. — Ez ötvenkét fejű kiváltságolt szörny, — megannyi status in statu, — melynek érdekei nem ritkán eltérének, sőt néha ellentétben állának egymáséival, — sok jónak, de másfelől sok rossznak lett főszke. Jónak, a' mennyiben az álladalom' egyetemére viharzó ellenséges elemeknek, mindenik egy egy külön

*

védbástyaúl szolgált, mindenikkel külön harcot kelle kivíni az egészet megrendíteni törekvőnek, 's mig egyikkel a' harcot küzdé, a' másíknak hydra-feje újra nőtt. Mi védte meg pl: nemzetiségünket, midőn II-ik József törvénydülő rendeletei a' német nyelvet és szokásokat kormányzásunkba, tanintézetekbe, és társas-életünkbe nem bécsempészni, de felerőszakolni törekvőnek? ugyan mi védte meg nemzetiségünket e' gyilkoló fegyverektől? Tán a' nép? o! ez tudatlanságában nem érté mit akarnak tulajdonkép vele; szinte mindegy volt neki diákul, németül — minthogy a' magyarról szó sem volt — tanácskozzanak a' törvényhozók, 's akár chinai nyelven keljenek a' királyi, 's kormányrendeletek: csak adója, robotja, 's közterhei ne növekedjenek.

Vagy tán az országnagyok? Hiszen ezek egyrészt a' birodalmi fővárosban lakva, vagy ott növekedve, „regis ad exemplum“, hogy királyuknál kegyet nyerjenek, 's az udvar fényében részt vehessenek: örömmel fogadák el az idegen nyelvet, 's azt családjokba, 's honukba is átvivék. Mások szintén az év nagy részét a' német szellemü nagyobb magyar városokban töltve, hogy a' kéj- és kényelem hajhászatban (melyeket az egyszerű magyar élet nem ismert) osztakozhassanak: befogadák körökbe a' német nyelvet és szokásokat, bárha e' városok' polgárzatávali társas viszonyok-, 's érintkezésektől gögjökben szeplőtlenül megőrzék is magokat, és így mindenök német lett: társalgási nyelvök, életmódjok, szokásuk, csak büszkeségök magyar, 's a' pénz, me-

lyet pazarlának magyar veréjték után. — Mások egy silány kamarás kulcsért, egy nyomorult keresztért, nem gondolva meg mily keresztet vesznek a' honra, akár a' tót nyelvet is honosították vala, de nem azért, hogy tótajku urbéreseik' panaszait, sérelmeit tolmács nélkül megértsék. Elfogadák kormánynyelvnek a' latint, bár ez sem vala már világ nyelve, mint halt nyelv, sem szent nem vala, hogy egyedül lett volna kiváltságolva, álladalmak kormányozhatására; elfogadák a' németet a' társasélet igényeire, 's honosíták a' helyett, hogy saját nyelvöket ezekre kiképezni intézkedtek volna.

Egyébiránt én II-ik Józsefnek ezen nemzetiségünk elleni intézkedéseit, nem tulajdonitom merőben és egyedül az ő uralkodói szelleméből emanalt akaratnak, ki különben egy volt Europa lángelmű uralkodói közül — kit kora nem értett, 's nem érdemelt meg — kinek akarata jó volt — kinek uralkodói szelleme nagyságot, jólétet, és igazságot sugároz vala az Osztrák öszves álladalomra, 's fényt a' koronára: de tulajdonitom egy részben az akkori magyar kormány szolgáltságának, 's hazafiutlanságának. Elhalgatom a' bűnös korcsok' neveit, kik ekkor a' kir. helytartó tanács' zöldasztaláról azt válaszolák felszólítására a' reformjaiban egységre törekedő királynak, hogy „Magyarországot magyar nyelven kormányozni lehetlen“ nem említem nevöket, nem méltók, hogy nevök éljen, nyugodjanak az árnyékszelleme! megbocsát-e ezért nekik a' magyarok Istene: nem hiszem! ők bizonyosan idegen csókból 's idegen ele-

mekből foganszának, idegen dajka' ölén nőttek fel, 's a' korcsajaknak kemény-darabos volt harcziás apáinknak férfias nyelve!!

Tisztelet, és hála a' keveseknek, kik itt kivételképen számítvák, kik nem gúnyolák-ki nemzeti nyelvöket, nem számüzek, nem útalák meg mint amazok, kik divatbábjaként csak egy évtized előtt fogadák vissza salonaikba 's család körükbe a' szegény számüzöttet.

Ki tartá fenn hát a' magyar nemzetiséget, ha nem a' nép? nem az országnagyok? Talán a' polgárosztály? Nem.—Ez idegen elemekből áll nagyrészen, magyar érdekeken kívül. Ki hát?

Volt a' nemzetnek egy osztálya, mely csendes házi körében ápolta azt, 's melengeté amazok' fagy-láló keze ellen — mivelte, hogy kellemet adjon a' magyar érzelemnek, hatályt a' szónoklatnak; ez osztály virasztta napon és éjen, békében és viszályban tetszhalottunk felett, 's e' virasztásnak, e' forrásze-relemnek köszönhetjük, hogy ma nemzeti nyelvünk van, 's irodalmunk, mely párévtized multával, Europa bármelyike előtt nem fog megszegyentülni. Ez osztály, mely nekünk e' kincset megoltalmazá: a' 'magyar nemesség' mely említett municipalis körében, mint megannyi sásfészekből daczola a' német elemmel; törvényhozó jogánál fogva daczola a' nemzeti-séget elfojtani törekvő felső parancsokkal, 's álladalmi képviselőletében, az udvari erőszök nemzetel-lenes intézkedéseit megghiúsítja vala, ha országgyűlés nem tartása miatt e' befolyástól meg nem fosz-

taték — e' daczért vala különösön II-ik József el-
lensége a' nemesi kiváltságoknak, 's törvényellenes
kísérleteiért nem koronáztatá meg magát, hogy ki-
rályi esküt ne szegjen. Minden roszban van jó: e'
fenyegető veszélyek, e' viharos idők riaszták fel a'
nemzetet bűnös álmából.

Tulajdonitjuk tehát a' nemzeterőt, mely nemze-
tiségünket képviselé és fentartá, az alkotmánynak és
tényezőinek: a' municipiumoknak.*) Az alkotmányt és
tényezőit képviselé a' nemesség, tehát e' nemzet-

*) Egyébiránt e' szerkezetben a' mennyi üdve volt a' nemzet-
nek nemzetisége érdekében, ép annyi kárt roszat szült
másfelől. A' korszerű igazságos reformok, intézvények,
szóval: a' haza felvirágzásának, 's az összes nép bol-
dogításának életkérdései nem e' municipiumok' saját-
érdekü autonomiáján törődtek-e meg? miként és meny-
nyire akadályozzák ezek a' statusgépnek működését,
az álladalmi kormányzást? csak a' nem tudja, ki al-
kotmányunk' belviszonyaival merőben ismeretlen; mégis
mi, kik csekélységünkben a' reformok' sorompóinak
csak „éljenkiáltói, 's tisztelgő fáklyahordozói vagyunk“,
hogy martius új tana' nagy bajnokának szóvaival él-
jünk: „szerelmesek“ vagyunk e' municipális szerke-
zetbe — 's hitünk: miszerént municipalitás nélküli, te-
hát centralizált álladalmak, egyes rázkodásoknak, po-
litikai viharoknak egyszerre lehetnek martaléka; e' hit-
ben erősít minket álladalmak multja, jelesen a' frank
állodalomé, mely annyi vérrel kivívt reformjainak ál-
landó malasztját, municipálitások hiányában állandóan
nem élvezheté; legújabb intézkedésein hasonló átok ül,
midőn a' főváros hangulata, iránya, és sorsa eldöntő
súlylyal nehezkeedik az alkotmány mérlegében; barátja

erőt is; mert ez gyakorolt az alkotmányra közvetlen befolyást, ezen kívül a' nemesség birta igen nagy részét a' földbirtoknak tehermentesen, ennek volt kezében a' vagyon, az értelmiség. A' köznép nem képviselheté a' nemzeterőt; mert nem volt birtokképessége, nem voltak jogai, az alkotmány iránt csak annyi vonzalommal volt, mennyiben nem volt idegen, de melyhez ötet kapesok nem köték; nem volt vagyona, értelmi fejlődése, melyek együtt teszik a' nemzeterőt — és így: a' nemzeterő a' magyar elem kisebb számában állott.

A' nemzetiséget pedig a' nagyobb számú magyarelem képviselé, t. i. az egész magyarajku köznép eredeti tisztaságában — ezenkívül a' nemesség, kivéve a' magas aristokrátiát, mely nyelvben és szokásokban nagy részben elkorcsúlt vala, most a' némettel, majd a' francziával kaczerkódva nyelvben, életmódban, szokásokban, elvben és fájdalomban, érényben és bűnben — de e' nemzetiséget képviselő nagyobb szám: a' köznép, a' nemzetiséget biztosító állandó alappal nem birt, annyira, hogy ha egy hatalmas királyi szózat így hangzott volna a' népnek: „hányjátok el e' rongyos magyar öltözetet, én jobbat adok nektek más szabásut ingyen; taníttassátok gyermekeiteket németül, (titeket mert már megszoktátok a' magyart, nem kényszeritelek arra) csak gyermekeiket mondom, én ingyen oskolákat, tanítókat,

vagyunk a' municipalitásnak a' fennebb érintett okokból, csakhogy ezek, az országos kormányval oly összhangzásba hozassanak, hogy a' közigazgatást ne gátolják.

könyvet adok, sat. 's ha ezt megteszitek: fölmentlek a' terhes úrbéri szolgálattól, minden közterhektől, mind titeket mind gyermekeiteket egy rangra emellek a' nemességgel, házatokat, 's a' földet, mely földesuratoké nektek adom fiuról fiura, 's a' ki igyekszik szolgabíró, alispán, még minister is lehet“ mit gondoltok a' köznép birt volna lelkiert e' kisértetnek ellent állani? bizonyosan nem; mert a' szabadságnak, a' jognak érzete, hatása nagyobb az értelmileg fejletlen népnél, mint a' nemzetiséghez ragaszkodás; amaz anyagi érdeket nyújt: ez szellemieket, melyek a' népre kevésbé hatók az anyagiaknál; az jététeményeket adott volna: midőn ez csak szolgaságot adott, annál keservesebbet, mert saját vére' igáját hordá, holott tudá, hogy ősei azokéval együtt vértettek a' közshaza megszerzésében, 's többszöri veszélyektől megmentésében. Kérdezi-e a' koldus ki süte a' kenyerét, mely éhségét enyhíti? nézzük-e mily feliratu a' pénz, csakhogy kenyeret, ruházatot adjanak érette? — És a' köznépnek éhsége vala, 's szüksége, melyet kielégíteni égett kebele: 's ez éhséget, e' szükségét enyhítendé a' szabadság, a' jog: midőn a' nemzetiség szellemi élveit fejletlen értelmisége fel fogni képes nem leendett volna — így a' magyar köznép legnagyobb része bármikor jogokért, szabadságért feláldozandá nemzetiségét; tehát e' népnél a' nemzetiség szabadság nélkül ingatag volt.

Mi lehetett jövendője a' nemzetiségnek? Aggodalma volt ez a' józanabb résznek, azért mert az

alkotmány javadalmaiból kizárva látta a' népet; mert nem volt kapocs, mely idegen elemeket az alkotmány és így a' nemzetiség iránt is lekötött volna; az alkotmánynak düledező épületét csak törékeny támaszokkal látta ápoltatni, 's korszerűtlen foltozgatásokkal újítani — látta miszerént csak szikra kell, 's a' nagy számtól nem támogatott épület, 's veleegyütt a' nemzetiség is, melynek csak az volt biztositéka, lángok martaléka lesz; látta mondom mind ezt az eszmélő rész, 's osztva a' civilizált világ' koreszméit, eszmélve a' természet szent törvényeire, melyek minden embernek a' kötelességekkel szemben jogokat adtak, de melyektől vagy statusalkotmány, vagy balsorsa foszták meg őt, felkiálta: jogokat követelve a' népnek; 's a' mult eseményeiből okulva: miszerént a' nép, jogait kivívni erőt hord magában; okulva miszerént e' viadalban milliók' vére folyt, álladalmakban, melyek azt békés úton meg nem előzők; eszmélve mindezekre a' józanabb rész, nemes önmegtagadással, saját előjogait a' néppel megosztani küzde. Mennyi előítélettel, mennyi rögzeszmével kelle harcolni e' kevés lelkeseknek? szemben még oly kormánynyal, mely rögzeszméi, 's környezői' szivtelensége miatt, ez elvekben, hatalmát megdöntő rémképeket látott. — Végre békövetkezett a' mulhatlan: a' kormány és nemzet együtt lépett a' reform mezejére: amaz hatalmát igyekezék szilárdítani; ez: nemzetiségére féltékenyen, az álladalom' javadalmibani részesülhetés feltéteül saját nemzetiségét tevő, 's még mielőtt az alkotmány jótékonyágát azokra

kiterjeszhető: nyelvét az idegen elemeknél biztosítani törekvők; az idegen elemek saját nemzetiségüket háttérbe szoritva, 's a' reményeket, melyek annak rovására várandók valának megvalósulni nem látva, mozgalmakban nyilvánítá idegenségét — innen egyrészen az ellenszenv az idegen elemeknél a' magyar nemzetiség iránt, innen egy részben Horváthország' jelen feszült hangulata Magyarhon irányában; innen láthatni, hogy nem nagy igényekre számíthatott a' magyar nemzetiség az idegen elemeknél, midőn jogokat kárpótlásul a' bántott nemzetiségért adni még hatalmában nem állott; a' gyűlöanyagokat pedig oly nagy mennyiségre szaporitá, 's a' bujtogatók égő kanóccal kezökben állának.

MARTIUS HAVA 1848.

Kié e' hon, ha nem miénk ?
 Ha érte mindent megtevének,
 Ha tiszta kézzel áldozánk,
 'S lettünk, mi eddig nem valánk :

Nincs hatalom,

Mely visszanyom !

És még neked virulnod kell o hon ;

Mert Isten, ember viraszt pártodon.

VÖRÖSMARTY.

Van az emberi kebelben egy kiolthatlan érzelem, melyet mindenki forrón ölel, 's mint szent ereklyét a' magánydok gondosan ápol; egy érzelem, mely a' harcmező' vérvivatara után sirdombokon virágzik fel, 's újra születik a' bakó bárdja alatt; egy öröklángu fény, mely derűjével a' zsarnokság' nyomasztó lánczait lebüvöli; e' kiolthatlan érzelem, ez öröklángu fény, melyet a' természet olta az emberi kebelbe: „a' szabadság“. E' hatalmas érzelmek mennydörgő szózata rezgé át napjainkban Europa népeit, 's a' villanyszikra, mely e' mennydörgő szó-

zathól pattant ki, jó conductorokra találva az emberiség lánczaiban, (tudjuk jó villanyvezető a' vas) villanyfolyammá nőtt, lesújta vagy szétrombola trónt, és környezőket, melyek mint isolatorok és torlaszok állának utában. A' szuronyok, e' hatalmas villámhárítói a' szabadságnak, elolvadának e' villanyfolyam melegétől, miként a' zsarnokság lánczai is; mert azok is vasból, ugyan azon anyagból valának kovácsolva. E' villámok után felderüle a' szabadság szivárványa. Ennek szinei megannyi valósult vágyak és remények a' népek felett.

Ezek közül csak azokat említem, melyek nemzetiségünkkel szorosabb kapcsolatban állanak.

a) Sajtó-szabadság. Sok szépet, sok lélekemelőt írhatnánk e' rövid szóról, de ragaszkodjunk szigoruan a' feltételhez: mennyiben foly bé ez nemzetiségünk ügyébe?

A' sajtószabadság előtt volt már a' magyarnak meglehetősen fejlett irodalma, de a' censura vaskarjai szoritva, csak annyi lélekzetet engedének, mennyi tengésére elég volt, de nem annyit, hogy felnöhessen a' gyámolt, 's kifejlődhessen a' nemzetiség irányában; tehát volt irodalmunk a' békés forradalom előtt, de a' lelket, mely annak nemzetiségünk érdekében erkölcsi erőt adjon: a' békés forradalom teremté meg; és így e' részben erősebb nemzeti-ségünk, mint volt.

De mondhatná valaki: „más elemek is annak nyomán kifejtendik irodalmukat” — feleljük: szellemi fejlődés nem párév' munkája, mi félszázaddal elébb

állunk, 's mig ők oda vergődnek, hol mi most állunk, miviszont messzire haladtunk. (A' többiek közé nem számítandó a' németelem irodalma, mely mienket eddig is sokkal haladá, mely elemről alább bővebben minden szempontból.)

b) A' nem kiváltságolt osztálynak birtok- és képviseleti joga; e' kettő együtt tárgyalandó. Elhalgatjuk mennyire nyerte meg ezáltal a' magyar alkotmány a' mivel Europa rokonszenvét? — mekkora szennyet mosott le a' kiváltságos osztály avult rongyairól? csak azt vizsgáljuk: miként áll ez intézvények szempontjából a' magyar nemzetiség ügye?

A' néhány ezer helyett néhány milliúnak jutott birtokába e' két jog; 's ez a' legnagyobb aggodalom a' nemzetiség szempontjából, ha azt hisszük, hogy a' néhai alkotmány fentarhatta volna a' nemzetiséget oly viszonyok ellenére, melyek közt állanak ma Europa civilizált népei. Mi őszintén hisszük, hogy, mely a' mult' eseményei közt nagy részben megmenté nemzetiségünket: épen azon alkotmányhozi botor ragaszkodás leendett volna (ha az meg ne változzék) nemzetiségünk végromlása. Haljuk Kosuthot: „a' mely testület az életben alappal nem bíró, 's épen azért feltarthatlan előnyökhöz botorul ragaszkodik, az a' feltarthatókat is compromittálja. A' politicalai bölcsesség nem várakozik a' materialis kényszerüségre, hanem meghalgtja a' historiai események' szózatát, mely évtizedre mindég közelebb, 's hangosabban szól. A' ki e' szózatra nem ügyel, meg fog lepetni a' materialis kényszerüségétől, 's minde-

nét oda adandja — semmiért.“*) E' bölcs szavakat ő a' magyar nemesség adómentességére vonatkozólag mondá, de mondhatjuk a' kiváltságolt osztály minden előnyeiről. — De lássuk miként van ma alkotmányunk képviselve? 's lássuk meg van-e az által döntve (mint sokan rimánkodnak) nemzetiségünk?

Eddig — mint sokszor ismételtük — az alkotmányt csak a' kiváltságos osztály képvisel: az új alkotmány egészen más szellemü t. i. democraticus (vagy jobban mondva parlamentalis) irányt vett, mely a' többség kifolyása, mely osztályoknak, kiváltságos népelemnek fensőbbiséget, az alkotmányrai befolyásban csak annyiban enged, mennyiben valamelyik elem, értelmiségben, vagyonban és számban nagyobb.

A' municipiumok sem lehetnek kiváltságoson egy népelem tényezői, hanem a' nagyobb számé.

A' törvényhozásnak általános irányában nem lehet, csak egy vagy más nemzetiség igényeit követni, ezt a' külön elemekből alkotott képviselet, melynek külön nemzetiségi érdekei vagynak, korlátozza; tehát a' nemzetiségi előny legfentebb a' diplomaticai nyelvre van szoritkozva — A' nemzetiség terjesztése mondhatni nagy részben socialis térre van átvive — és csak ezért ki mondja megdöntöttnek a' nemzetiséget?

Annyival inkább, minthogy diplomaticus nyelv a' magyar, és ez magyar honban más nem is lehet; mert:

Csupa magyar elem van öt megyében, meg a'

*) Lásd „Ellenőr“ politikai zsebkönyv.

Jászkun, és Hajdu-kertületben; nagy többségben van ezen kívül 22 (huszonkét) megyében, a' többiekben igaz kevesebbségben, de e' magyarelemű megyék követei számosak,*) p. o. Heves, Borsod és Szabolcs (tisztá magyar) megye küld együtt 20 követet, midőn Horváthországra (kivéve a' határörvidéket) ugyan azon kulcs szerint csak 18 esik — Árva, Thurocz és Liptómegeye együtt 6-ot, midőn Biharmegye egyedül 12-öt; ki nem látja ezekből, hogy a' magyarosabb megyékben több a' képviselési joggal biró (birtok-képes) szám, a' nép összes számához képest? ugy hogy a' magyarelem képviselői száma külön bár melyik népelem képviselői számánál nagyobb. Kivánja pl. a' slávelem, hogy legyen övé a' diplomaticus nyelv; a' magyarelem (ha még kisebb alpra tesszük is a' választhatási jogot) a' proletariusok kevés száma miatt kisebb számban nem lesz képviselve, mint a' sláv. A' német? (a' magyar városok polgárzatának egy része?) érdekében összelevén forrva a' magyarral: inkább szavaz a' magyar mint slávelemmel: midőn az egész német nemzet a' slávval rokonszenvet legkevésbé sem oszt, 's az összes német birodalom is a' magyar nemzetiséget a' slávval szemben fentartatni minden áron ohajtja saját nemzetisége szempontjából. Az oláh? melynek számát Springer Magyarhonban 600,000-re teszi, többször és mindég a' magyar nemzetiség mellett

*) Jegyzés. Minthogy a' választási jog nem egyedül a' számra, hanem ezen kívül a' terület és közigazgatási alapokra van fektelve.

nyilatkozott, de tegyük fel, hogy bizonyos érdekekből egy részben szavazzon a' sláv mellett: e' kettő együtt soha sem fogja a' magyar és vele egyesült német szavazati többséget lerontani. Azon kívül: hol a' sláv nyelvben magában is az egység? a' külön népfajok egymást sem értik: midőn a' magyar nyelvet az egész magyarság, nagy részben a' német, 's a' slávelem értelmesbjei is egyértelműleg beszélnek; a' sláv nyelv bár melyik dialectusát pedig sem magyar, sem német, sem oláh legnagyobb részben nem érti. Más diplomaticai nyelvről tehát Magyarhonban az elemek egymást paralizáló ellentéte, 's a' magyarelem egysége miatt szó sem lehet.

Nagyobb számban lesz tehát a' magyar érdekű elem a' képviselők házában, de e' nagyobb elemnek a' törvényhozásban nem lehet a' nemzetiségi érdekeket, a' más elemek érdekeinek teljes elnyomásával feltétlenül igénybe venni, így az alkotmány democraticus irányát megint elveszté, monopoliummá fajult; mindazáltal e' szerkezet annyi előnyt ad — menynyit a' más alkotmányban birtunk, — hogy az idegen nagyszámu elem m. nemzetiség ellenes törekedéseit mindég gátolhatja, és így a' magyar nemzetiséget biztosítja.

E' mellett ki tagadhatja, miszerint mind a' képviselők választására, mind azoknak utasítására túlnyomó erőt gyakorol az intelligentia és vagyon. A' köznépet az értelmi és vagyon kissebbség miatt mindég ezek vezeték. Az intelligentia és vagyon pedig a' slávelemmel szemben a' magyar és németelem ke-

zében van. — 'S vajjon a' nemzetiségére büszke magyar, ki eddig egyes érdekeért, 's egy önző kormány nem ritkán bűnös céljaiért, észt, szónoklatot, pénzt oly magyaroson pazarolt: nem fog-e nemes vetélkedéssel lépni fel, midőn féltett nemzetisége igényli? Isten mentsen, hogy korteskedésre és megvesztegetésre uszitsak, 's ez által a' népet demoralizálni törekedjem, (mi eddig oly bűnösön üzeték) csak az értelmiségnek a' szónoklatnak kívánok diadalt a' nemzetiség érdekében.

És e' nemes versenyre annál több az igény; mert megváltoztak a' körülmények. — Most a' haza, most a' nemzet is meg tudja hálálni a' néki teendő igazságos szolgálatot: midőn ezelőtt sok lelkes hazafi dija: Metternichféle fekete szekér, fekete könyv, Munkács, 's innen nem ritkán az örültek háza volt. Ki feledheté el a' lángoló keblü honfiakat: Vesselényit, Kossuthot, Lovasyt sat.

Ennyit a' rendi képviseletről, lássuk a' főrendi táblát.

Ez, legyen akármi alapra szerkesztve, a' magyar elemet fogja nagyobb számban képviselni; mert legyen bár gyűlöletes a' születési aristocratia: vagy birtok, vagy ész-aristocratia fog helyébe állani, e' három közül mindég lesz valamelyik a' világon. Ha birtokalapra lesz állitva a' főrendi tábla — minthogy birtokra ruházott a' képviseleti jog is — ez esetben is a' magyarelem lesz e' táblán nagyobb számban. Ész-aristocratia a' Pláto idealis republikájában kivihető, mit (fájdalom!) a' világ megvalósítani soha nem tudott, és nem foghat tudni —

„De a' főrend elszegényedhetik“ mondja valaki, 's nem-magyarok foglalhatják el azok helyét!! Ugyan hol van a' földbirtok oly nagy mennyiségben mint ennél? hol több tőke a' vagyonosodásra? Az urbéri statuskárpótlás nem roppant összeget ad-e ezek kezébe akármely iparüzhetésre?

De „le a' főrendi táblával“ — mondhatja a' képviselők háza. Midőn az alkotmány a' képviseleti jogot birtok alapra ruházta: lehet-e, hogy a' ki csak $\frac{1}{4}$ telket bir, 's az álladalom közszükségeit annak arányában viseli, annyi képviseleti jogot birjon, mint a' ki 500—1000 telek öszvetét birja, 's azok arányában hordozza az álladalom közös terheit?

Ha tehát e' főrendi tábla eltöröltetnék: a' rendek tábláján aránylagos szózatot kellene birnia a' főrendnek összeolvadva a' rendi táblával, mivel megint nagy részben nevedne a' magyarelem képviseleti száma.

Különben igaz ugyan, hogy oly álladalomban, mely reformokkal vesződik, a' főrendi tábla nyugde oly álladalomban, mely a' legnagyobb reformokon túl van, a' főrendi tábla mulhatlan szükséges, az alkotmány állandósítása, és a' képviseleti tábla nemzetiségellenes intézkedései korlátozása szempontjából. — „A' frank álladalomnak nincs főrendi táblája“ mondja valaki: de Frankhonban nincsenek nemzetiségi külön érdekek. — Északamérika republicájának pedig, bár republica ez is, a' külön nemzetiségek miatt van senatusa 's diplomaticai nyelve.

Történjen azért a' főrendi táblának akár mily elv szerénti restauratioja, a' nemzetiség ügyét sem

a' diplomaticai nyelv-, sem más nemzetiségi kérdésekre vonatkozólag még azért megbukva nem látom, még tán ugy sem, ha (de ezt az említett okokból nem ohajtanám) a' förendi tábla eltöröltetnék is. —

De azt mondja valaki „Álladalmak, melyek a' mostani miénkhez hasonló alkotmányt birnak, gyakori forradalmaknak kitétetvék, különösen, melyek annyi népelemből vegyülvék, mint a' magyar.“ 'S mit az alkotmány békében biztosit nem kiragadhatja-e kezünkől egy történhető belforradalom? Taglaljuk e' kérdést, 's alkalmazzuk viszonyainkra.

Néphatalomnak három tényezője van:

1. értelmiség. 2. vagyon. 3. szám.

Az érdekek, melyek népfajokat kapcsolatban tartanak, vagy azokat egyesíthetik: sokfélék lehetnek; — főbbek:

a) Vallás. b) Szabadság. c) Nemzetiség. E' három kivül nincs érdek, mely alkotmány- vagy nemzetiségelleni forradalmat birna előidézni.

Vizsgáljuk Magyarhonban a' nagyobb népelemeket az említett három néphatalmi szempontból (értelmiség — vagyon — szám), 's az érdekeket, (vallás, szabadság, nemzetiség) viszonyosítsuk ezekkel, 's az alkotmánnyal.

1. Értelmiség a' magyar, sláv, és németelemlél.

Értelmisége a' magyarelemnek sokkal fejlettebb, nagyobb, mint a' slávelemé; jellemében önállás, férfiaság; honszeretete nem csupa ösztönszerű ragaszkodás a' göröngyhez, melyen született, melyen fel-

nőtt — miként van ez nagyrészen a' sláv köznépnél — de értelmiség által tisztult érzélem, mely egy évezred fényes emlékein melegül fel, 's mely mindenütt feltalálja honát, hol nemzeti-nyelve, szokásai, 's nemzetének szelleme együtt él. Egy rész eddig kiváltságos tulajdonosa lévén az alkotmányos kormányzásnak, ebben erejét kifejté: midőn a' slávelem ezt nem teheté; értelmiségi tényezőkkel: oskolákkal, társulatokkal sat. meglehetősen ellátva, mik amannál csaknem merőben hiányzanak.

A' békés németénél kisebb ugyan a' magyar népelem értelmisége, de ez annyira össze van a' magyarelemmel érdekei-, 's világpolgári közönyös érzelmeinél fogva olvadva, hogy alkotmányos tekintetben veszélyes nem lehet — de annál veszélyesebb socialis szempontból, miről alább maga helyén.

Az oláh e' szempontból számításba sem jöhet.

2. Vagyon.

A' magyarelem vagyon tekintetben is legelől áll. Ki nem ismeri a' nagy birtoku aristocratiát, és nemességét, mely a' magyarelemnek mintegy 23-ad részét teszi, mely együtt az egész hon földének aránylagoson oly nagy részét birja? — Ki nem ismeri a' búja térségeket a' honban, melyeken nagyrészt a' magyarelem fekszik? és ki nem ismeri a' kopár sziklákot, a' szük sovány völgyeket a' Kárpátok lábainál? melyek nagyrészen a' nyomorral oly gyakran küzdő slávelem hazája. — Fejtessenek ki a' közigazgatási és kereskedelmi intézvények a'

legigazságosabb irányban, 's hozassanak érintkezésbe az ipar közlönyei a' fővárossal, hogy a' hon, az eddigelé haszonbérbe volt árvák elhanyagolt birtoka jöjön ipar és kereskedelmi mozgásba, 's ha ezen szempontból az idegen elemek fekvését, 's ipartörkéit egybehasonlitjuk: a' nagyobb vagyontörkéek a' magyareleméi

3. Szám.

Számát az összes magyarelemnek Magyarhonban, pontos statistikai adatok hiányában, több kevesebbre teszik. Springer teszi 4,500,000-re, Fényes 4,812,759-re, mely számból Erdélyre 470,000-et számít, (de ebből Erdélyre nézve úgy látszik kifelde a' székelységet, mely külön 430,000-re megy). De tegyük Magyarhonban 4,500,000-re, ennél kevesebbre nem-magyar statisticus sem teszi, sőt némelyek öt milliora is.

Az összes slávelemet teszi Springer 4,500,000-re Magyarhonban. De hány népfajok teszik e slávelemet?

a) A' tót, Árva, Trencsin, Liptó és Zolyom megyében tisztán — kilencz megyében többségben — a' többiekben eloszolva kevesebbségben, összesen 1,687,256 lélek.

b) Orosz. Magyarhon északkeleti részein, hol 3 megye többségét teszik, Springer szerint mintegy 442,903 lélek.

c) Vindek, polgári Horváthország északi részein, törzsrokonai Vas, Somogy és Zalamegyében összesen 40,864 lélek.

d) Horváthok, Horváthországban, nyugoti Dalmatországbán, Zala és Somogy megyékben Fényes szerént mintegy 886,000 lélek.

Szlovenó-szerbek vagy Illirek, részint rácok neve alatt Bácskában — a' Dráván túli kerületben, Horváthország és Dalmatiában (szerbek), összesen 1,248,233. E' népfajok öszvete teszi a' slávelemet = 4,305,335.

És most lássuk: miként állanak e' legszámosb népelemnél a' főérdekek a) vallás, b) szabadság, c) nemzetiség, az új alkotmánynyal viszonyositva? mi-ből kitetszik van-e okunk ezen elemtől menthetlennek hinni lehető forradalmi úton a' magyar alkotmányt; és azzal együtt nemzetiségünket?

a) *Vallási érdek.*

Vallásbeli teljes szabadságot, és hitfelekezeti személyes egyenlőséget testvériesen oszt a' magyar alkotmány; hol lehet hát itt ok e' szempontból forradalomra? annyival is inkább, mert vallásra nézve szintannyi a' különféleség, szaggatottság a' slávelemnél, mint nyelvben és fekvésben, p. o. Fényes szerént

rom. kath: tót van	1,215,944.
— — horváth	886,079.
— — illir	416,150.
görögegyesült: orosz	442,903.
ágostai vall. tót	467,562.
reform. tót	3,750.
görög nemegyes. illir	828,365.

Miként lehet ez öt vallás felekezeti különbséget egy vallásérdekben egyesíteni? hol van itt ok azon északi sympathiára, melytől oly sokan félnek, mely a' népnél legkényesebb, legizgathatóbb érdeket a' vallást, az ó hitün kívül tüzzel vassal üldözi.

Sokkal inkább forgott veszélyben e' szempontból az alkotmány, és nemzetiség a' békés forradalom előtt, midön teljes vallásbeli egyenlőség nem létezett.

b) *Szabadság-érdek.*

Polgári szabadságot, törvényelőtti személy- és jogegyenlőséget biztosít a' magy. alkotmány. Hol van itt ok az északi óriáshozzi sympathiától félni? mely igazgatás adhat földön embernek többet mint szabadságot és jogegyenlőséget? Tán az északi despotia? Hiszen ez épen ezeknek üldöző szelleme. Nézz meg akárki, miként bánék ez óriás, Europa' és a' 19-ik század' gyalázatára pártfogoltjaival Moldvában, miként Lengyelhonban? Ki nem tudja, mi a' muszka ukáz, és kancsuka?

Vagy tán több földet ad? Ki esztelen, hogy a' békésen birtat koczkára tegye, dúljon és vérét ontsa, a' most birt, akkor bizonyosan nem birhatandó szabadság és jogok rovására?

Sokkal kényesebb volt az alkotmány és nemzetiség ügye e' szempontból is, midön szabadság és jogok által e' népet magához le nem köté, sőt még saját népfajunkot is az alkotmány iránt közönyöségben tartá.

c) *Nemzetiségiérdek.*

Nemzetiséget a' magyar alkotmány gyöngéden kimél: kebelbeli igazgatás, Istentisztelet, és socialis életben; az álladalmi kormányzatban minden nemzetnek jelesebb egyénei részt vesznek, a' törvények minden nyelve lefordítatnak, és értelmeztetnek. Egyedül a' közigazgatásban követel ez alkotmány magyar nyelvet; de hol a' földön álladalom, melyben négy-öt nyelven tanácskozzon egyszerre a' törvényhozás? Mikor Isten az embereket az egész földre elszéleszteni akará, nyelvöket zavará össze, hogy egymást ne értsék, mond az irás. Ily 4—5 nyelveni tanácskozás lenne az igazi Babel! mikor most is legtöbb baj keletkezik a' világon a' nyelvbéli értetlenség miatt. — Hol e' nemzetiségi szempontból ok a' forradalomra? *) vagy eddig nem kellett-e idegen nyelvet tanulni a' slávnak, ki jogot birt a' törvényhozásba befolyjni? nem együtt vesződött-e a' magyarral a' latin nyelven? nem tanulta-e a' német nyelvet, ha a' katonai pályán előhaladni akart, kamarai, bányászati intézetekben, hivatalokban magát képezni, hivatalt viselni kívánt? Most a' latin és német nyelv helyett csak egyet kell tanulni, mit a' sláv elem értelmesbjei beszélnek is A' kettő

*) Az 1830-ki országgyűlési követ utasításokban Zágráb és Varasd megye a' magaryelvnek Horváthországbani terjesztését helyeslik, 's annak előmozdítására több rendbeli köznevelési intézkedéseket hoznak javaslatba.

helyett, — melyek közt egyik halt nyelv volt, — csak egyet, élőt, melyet sok millio ajakról hall, melyet mindenki magyarhonban beszél, melynek virágzó irodalma van, melyen királyi családja megszólalt, melynek nincsenek annyi értetlen külön dialectusai mint a' slávelem bábeli nyelvének. — Hol itt az értelmes sláv előtt ok a' forradalomra? az értelmes előtt mondom, ki nemzetiségét egyébiránt hitosítva látja. Vajjon e' szempontból lehet-e félni az északi sympathiától? Gondolhatja-e e' nép, hogy az nagyobb nemzetiségi kiméletet fog osztani, mint a' magyar alkotmány? De tegyünk fel ellenkezőt: melyik a' nép, mely fejletlen értelmiségében, ily szellemi nemzeti élvért, a' szabadság és jog' békés adományait felaldozza? Ezeken nem török-e meg mindég az izgatók saját érdekü erőködése? Nem biztosít-e minket e' szempontból az egész német birodalom sympathiája is, mely a' magyar nemzetiséget a' slávtól gyengíteni semmi árron nem ohajtja? —

E' részben is silányabb vólt jövendője nemzetiségünknek a' békés forradalom előtt, midön előlegesen, szabadság, és jogok megadása nélkül nyelvét az idegen elemeknél biztosítani buzgolkodék, 's ez által a' kedélyeket felizgatá.

A' mondottakan kívül a' magyar alkotmányt, és nemzetiséget, mind kül, mind bel sláv-ellentőreke-
désektől biztosítja, a' magyar elem' egy sége.

Hol a' központ melyen az elszorva fekvő slávelem egyesíthető? — Az ország szivét tömegesen lakja a' magyar; érdeke egy, értelmi fejlődése nagyobb, va-

gyonképessége tulnyomó, száma nem kisebb. Hazáját, 's ezredéves nemzeti emlékeit imádja; harcban rendithetlen, tetben gyors; 's e' nép mint mondám erős tömegben szívét lakja a' hazának. Nagy a' térség, melyen átkellene dulnotok e' harcos elem közt kárpát alján lakók! hogy déli rokonitokhoz jussatok, vagy azok hozzátok! Sok utravaló kell: pedig szük a' termés, 's oly gyakori köztetek az éhség! Egyéb-iránt tisztelet a' népnek, mely ilyekre nem is gondol, mely békés, és nyugodt; ez csak a' bűjtogatókhoz szól, kik magyarhonból totországot ábrándoznak alkotni. Nyugodt békés e' nép, 's azon mozgalmakot, 's makacs ellenszegülést is, melyel most Horváthország irányunkban áll, nem annyira a' horvát-nép' irántunki ellenszenvének, nem a' magyar alkotmány iránti idegenségének tulajdonitom: mint azon alattomos cselszövénynek, mely galvánizált békakint végvonaglósaiban rángatodva, minden érdeket felbujtogatni kész, régi embertelen rendszerére vissza erőltetni a' dolgokat; — azon cselszövénynek, mely soha nyílt sisakkal, nyílt fegyverrel nem állott szembe elleneivel, 's mint gonoszszellem sötétben suttomban üzi galád merényeit. De tájékozni fogja magát nem sokára az elámitott, 's erőszakolt nép! Lehullanak a' bünös takarók—!! látni fogja a' malsztot, melyet a' magyar alkotmány oly testvériesen nyujtandott, de mely töle ármányos vérei által megtagadtatott; tájékozni fogja mondom magát; mert nehidjétek, hogy népnek legyen bár mennyire miveletlen, nincs felfogása; él keblében a' sza-

badság utáni vágy, 's e' vágy emelendi amitői fejére a' büntető pалlost, 's a' bérlett izgató, a' fanaticus zsarnok vezető véresen fog lakolni. Különben is lesz a' magyar kormánynak ereje, és hatalma e' nép zsarolókat megzabolázni, 's a' népet megtéríteni, melynek erántai ragaszkodását — mi türes tagadás — egy kissé gyengíté, midön előlegesen a' magyar nyelvet közigazgatás nyelvvé törvényesítette, sőt mi több annak megtanulására oly rövid határidőt szabott, még akkor midön az alkotmány egyéb kedvezéseit annak nem nyújthatá.

Ezen Horváth ügynek vége, ha egy valóságos elszakadás lenne is (mi nem áll, 's mit taglalni nem tartozik célomhoz) a' nemzetiség az által csak nyerne, de keserves lenne e' nemzetiségi terno sok más érdekből; azért ily ohajtatokra nem vetemülök csupa nemzetiségi féltékenységből, mi olyan menthetlenül — mint a' jöslatok hangzanak — veszélyezve nincs ez elem által. —

Még két elem van, mely nagyobb számban lakja hazánkat: az oláh és német. Az első e' tekintetben számításba se jöhet, még annyiban sem, hogy ez érdekeit a' slávével kapcsolná egybe, melyhez sympathiával nem bir. Az utolsó számban ugyan nagy, de érdekeiben a' magyar elemmel annyira öszveforrott, hogy kivált a' német kormány hatása hiányában, alkotmányunkra és nemzetiségünkre alkotmányos szempontból nem veszélyes.

De lássuk ezeket socialis szempontból.

A' nemzetiségek kérdése inkább a' socialis térre van most szoritva, minthogy a' törvényhozásnak mindenik nemzetiség irányában igazságosnak kell lenni, mert mindeniknek tényezői alkotják a' törvényhozást, 's egyik is a' másik felett nem monopolizálhat.

Socialis szempontból legveszélyesebb lehetne reánk nézve a' német elem. Ez elem, mely a' (hajdon) polgári osztálynak — városaink lakóinak — nagy részét teszi, melynek tulajdonkép magyarnak kellene lenni, de a' mely nagy részben minden egyéb vala eddig mint magyar: az austriaiház' patriarchalis ápolása-, és az iparüző-szabadalmak' védszárnyai alatt ugy elárasztá hazánkot, hogy főbb városaink nagy részében mi magyarok szinte idegenek valánk magyarhonban — Mivelt nyelve, társalgási ildomosága, nagy szorgalma, a' vólt kormány párfogása sat. anyira veszélyessé tette vala ez elemet nemzetiségünkre nézve, hogy ha a' magyarok' istene meg nem szán, 's fel nem riaszt egy II-ik Jó'sef nemzet ellenes nyílt törekvéseivel: aligha a' hosszas idők óta rendszerrel űzött elnémetítési intézvények által Ungärländ nem leve a' szép magyarhonból; mert e' közönyös szellemü népfaj, a' világpolgári nézetek e' kiváltságolt népe, — mely széles e' világon elterjedt, melynek mindenütt hazája van, hol jól van dolga — legelébb is socialis életünköt maszlagozta meg mivelt csevegő nyelvével, beszédes társalgási modorával; az udvar' hangulata, és szelleme még nagyobb nyomatókot adott annak; így a' városok' lakói 's a' nemzet nagyai nagy részben elkorcsulának. —

Németnyelv, szokások, háztartás lett divatos. Csak az volt izletes és becses, mi Bécsben német typusban teremtődött. A' kissebb majma a' nagynak: utánzák a' nagyokat kissebbjeink, hogy ők is nagyoknak mivelteknek tartassanak, 's nemzetiségünk bünös feledésbe, és megvetésbe kezdett vala sülyedni. Eként itta meg e' nemzet a' német iránti rokonszenyben a' mérget, mely a' nemzet-testet megvesztegeté — Gyakron megtörtént, hogy a' becsületes magyar, német nőt vett, azon honfias szándokkal, hogy azt megmagyarosítsa, 's mig magát észrevette: német családnak lett tőrsapjává. Sokat folyt bé ez elnémetesedésre az is, hogy a' bányászat, kamarák, hadak német nyelven, és szellemben kormányoztattak. És mire nem terjed még e' német telepek száma Magyarhonban, vaspályák, vállalkozó testületek, gyár-igarsat által? De le e' félelemmel! megszűnt Bécsnek magyarhonrai régi befolyása! — megszűnt a' német kormánynak nemzetellenes német pártfogása — 's e' német elem, mely a' magyar alkotmány képviselő része lett, az alkotmányra fog támaszkodni, azt fogja, azt kell erősítenie, össze kell olvadnia érdekenben a' magyarral, *) hogy az alkotmányt, mely övé is egyszersmind, megoltalmazza; ha csak inkább nem vágyik slávvá lenni. — A' leendő honfiusításról törvény fog ezután is intézkedni, mely a' magyar nemzetiséget védni fogja.

*) Örömmel tapasztaljuk ezt napjainkban, midőn ez elem saját fajunkal versenyez a' magyar nemzetiség ügyében.

Egyébiránt lejártak az idők, hogy valamely nemzet, nyelvét nemzetiségét másnak elnyomásával terjeszthesse, legfeljebb a' diplomaticai állásra van ez szoritkozva— Minden nagyobb elemben felébredt saját nemzetisége szelleme, 's ez fejlődni fog — De tudjuk miszerént Roma nyelvével mint fegyverével egykor csak nem az egész világon uralkodott; még mi is, kik fegyverétől igazatlanok maradtunk, meghodoltunk vala nyelvének, fejlett irodalmának. Felhát a' részvétlenségből! pártoljuk, 's emeljük irodalmunkot! Az idegen elemek, melyeknek irodalmuk még szendereg, a' magyarirodalom szellemi kincseit magokénak fogják vallani, 's ez adja meg nemzetiségünk' uralmát másoké felett. Tanuljuk a' német és más nyelveket élet szükségére: de számüzzük társadalmi életünkől. Tartsuk nemzetelleni bűnnek az idegent, hol csak nélkülözhető, használni — Nemzetiséget, nyelvet, mint mondám fegyverrel felerőszakolni nem lehet, 's hol az értelmesebb műveltebb rész megtartá azt: azon népnél féltetni nem lehet. Nálunk megfordítva álla a' dolog, a' műveltebb osztály nagyrésze volt hűtlen nemzetiségünkhöz; de hála a' Magyarok Istenének! ez osztály felébredt, ez osztály megtért, 's e' fordulat ezen szempontból oszlatja aggodalmunkat.

Csakugyan — valjunk igazat — érthetlen volt azon modor, melyet a' magyarnál látunk a' nyelvek irányában: A' magyar gunyolta az idegent, ki nyelvét hibáson beszélte, nem hogy gyöngéd kiigazításával ahoz édesgette volna; ám a' német, és más

idegen ajku örült, ha csak egy szócskát is hallott töllünk nyelvén — azt soha ki nem gunyolta; a' németet 's más idegen ajkut kigunyolta mondám a' magyar: 's ha saját nyelvén ejtett hibát magyar, azt soha nem figyelmezteté. Az arisztokratia — főleg hölgyeink — igyekezett a' német és francia nyelvben szép kiejtést szerezni: magáéban azt soha sem ke-reste. Az idegen nyelvekben utánozta a' legjelesb írók stíljét: saját nyelvében a' stílnék ellensége volt. Tanolta a' német és franczia grammatikáját: maga nyelvét rendszeresen tudományosan nem tanulta. Csuda-e hát hogy az irodalomhoz nem volt ragaszkodása, midőn a' magyarirodalom nyelvét nem érté; Idegen nyelvekben a' köznépénél miveltebb beszédmodot tanult: saját nyelvében a' köznépétől fel nem emelkedett, ez egyben uagyon népszerű volt, mert elégnek tartotta cselédjétől tanulni magyarul, 's legfentebb azzal különböztette meg nyelvét azétól, hogy egyes német és francia szókat elegyített belé, 's ez vala a' hochmagyar nyelv! — De minden másként van ma, 's ebbeli aggodalmunk nem oly nagy.

Egyébiránt ne gondoljuk, hogy mindent megtettünk ez ügyben, ha magunk jól tudunk beszélni, 's értjük valamenyire irodalmunkot. Mire való a' sok francia és német czimzet? leveleinken, látogatókártyáinkon sat. Tán arra hogy lássák, hogy mi is tudunk németül franciául, 's okosabbaknak, nagyobbaknak fogunk tartatni. Igen! tartatni fognnk résztleneknek, majmoknak, és korcsoknak, kik mindent

többre becsülünk mi idegen, mi nem magyar. Mily gyöngédek valátok ti magyarok — kivált úri-hölgyek! — ha csak egy német vagy francia vala magyar társaságban, mert — így szólátok — a' társadalmi gyöngédség igényli, beszéltetek mind németül franciául, nehogy azt gondolja az idegen, hogy valamit róla beszéltetek gúnyolólággal — Ez szép saloni gyöngédség a' nemzetiség rovására. Tanulja meg mindenki nyelvét azon nemzetnek mely közt él, melynek kenyerét eszi, pénzét költi; ha nem tudja nyelvét beszélni, tanulni nem akarja: érezze minden lépten annak elkerülhetlen szükségét. E' szükség megfogja tanítani — Ez az igazság! — Ezt teszik velünk más nemzetek. Nincs itt helye a' gyöngédségnek a' nemzetiség rovására! — Csak gyöngédségnek keresztelék ti azt, a' mi nemzetiség elleni bűn.

A' sláv és oláh elemről socialis szempontból nincs mit mondani, melyeknek sem általános értelmi fejlettségök, sem összes litteraturájok, sem más előnyeik mondhatni nincsenek. —

Nem osztom hát azoknak aggodalmát, kik megdöntve látják e' teren nemzetiségünköt, csak azért, mert másokban is nemzetiségök iránti érzelem (inkább féltékenység) ébredt fel. Ébren vólt az mindég a' német elemnél, 's bár miveltséggel, az udvarnak nem csak pártfogásával, hanem még erőszakátételével is, 's ezenkívül sok más előnyekkel párosítva, minket assimilálni nem tudott — A' többiek, ha gyávák, bűnösön hanyagok nem leszünk, nyelvökkel, irodalmukkal elnyomni nem fognak, ha mi a' mienkhez

pártolással részvétellel csatlakozunk — Az intézvényeket e' részben az erélyes magyarkormány megteendő: népnevelés, irodalmunk felvirágzása, sziv gondja leend. A' siker tőlünk függ, mit mi bűnösön nem fogunk elhanyagolni —

De ne ragaszkodjunk előítéletesen mindenhez mi nemzeti. Vagynak nemzeti bűnök, melyektől menekülnünk, miket levetkeznünk kell, hogy a' mivelvilág polgári, és társas életében pirulás nélkül megjelenhessünk — hogy nemzetünk becsületét a' világ előtt fenntarthassuk, — hogy önfajunk boldogságát előmozdítsuk. E' nemzeti bűnök sok számmal vagynak; én bár kettőt szeretnék belőlök elkorcsosítani: a' visszázkodást, és bunkokrátiát.

Még egy szót: ne ámítsuk el magunkat! Ne hogy azt hidjuk hogy én azt akarám megmutatni, miszerént nemzetiségünk veszélyen kívül van. Nem! Veszélyben mindég volt, és tán örökre lesz nemzetiségünk—De csak azt akarám megmutatni,— azokkal szemben, kik martius eseményeire tolják e' vádat, — hogy a' veszély ma nem nagyobb mint volt az eseményekelőtt Midőn t. i. a' kedélyek, érdekek, nemzetiségek felizgatva, saját vérünk' nagy része is—a' köznép — jogok' és szabadság' hiányában az alkotmányt nem támogatá; ugy, hogy ha a' világ mozgalmak, melyektől mindennap tarthatánk, szerencsénkre zöldasztal mellett nem lepik-meg rendeinket; ha helyes tapintatú, mély béléltású férfiak fel nem fogják a' kor hatalmas intéseit, 's bölcsen ez átalakulást békésen nem eszközlik: tömérdek polgár-vér foly e' hazában,

's tán mindenünk, de mindenünk veszve van: midőn most, aggodalommal ugyan, de a' mivelt világ', és a' nép' rokonszenvét bírva, 's a' népszabadságnak az illő méltányos áldozatot letéve, tiszta önzés-nélküli kebellet nézünk szembe e' jövendővel; saját keblünk nem vádol, 's a' nép' áldása, és bizalma, ragaszkodása kísér az átok helyett, melyet ellenkező esetben bizonyos bukásunk felett halmozandott ránk.

Miket eddig mondték, magyarhonra értsd. —

Hát Erdély mit mond mindezekre?

Erdély mind ezekre csak azt mondja: „míg a' hatalmas tesz, a' gyöngye könyörög.“ Nálunk még nem jött el martius, mely oly sok népeknek szabadság tavaszt hoz. Mi úgy látszik görög kalendárium szerént számítunk, mely szerént minden innep szinte két héttel későbbre esik: a' szabadság nagy innepe, melyet testvéreink oly dicső diadallal ülének meg, két hóval is későbbre van ebben irva — 's ki tudja nem véres betűkkel-e?

Erdélynek is volna alkotmánya, melynek alapja a' Leopoldi haszonbér... akarám mondani: kötlevél. Milyen lehet jelenleg ez alkotmány, képzelheti, ki tudja, hogy e' kötlevélnek egyetlen-egy pontja van ma életben, a' többi csak papiros malaszt — Még ez egyet is megszegé egyszer a' bécsi kormány, hogy ez egyel se dicsekedhessünk, midőn az ország hadi kormányára, e' kötlevél ellenére magyart nevezett volt. Ez alkotmány mostani állásáról elég csak országos képviselőtünköt ismerni. Országgyűlésünk tagjai: a' kormányzék tanácsnokai és titoknokai, még a' tiszteletbeliek is — továbbá: a' királyitábla, rendes és tiszteletbeli ülnökeivel —

önkénytől függő számú fő-, és nagyobb birtokú alnemesség; de ezek csak úgy ha jól viselik magokat, ki a' kormány érdekeit nem pártolá, nem igen tarthat más alkalommal számot meghívó levélre; kevés papi személy, (a' mi nagyon jó) ezenkívül a' megyék' és szászszékek két-két követő — néhány királyi város', 's néhány kiváltságolt taxás helység' két-két követő. Csak magában e' képviselő is elég arra, hogy nyomorult alkotmányos állásunkról valaki meggyőződjék. —

'S lássuk mit tesznek e' rendek. Az ország főhadi kormányzója, (ki rendesebben királyi személyes, néha egy vagy más bizodalmas királyi biztos, p. o. hg Esztei Ferdinánd sat.) megnyitja az országgyűlést. A' rendek összeülnek, 's törvényeket hoznak. Elhalgatom a' tanácskozásokat. E' hozott törvényekből, mi a' bécsi erdélyi Cancelláriának, 's a' bécsi német-kormánynak tetszik, megerősítést nyer, annak érdekei szerint magyarázgatva. — Hozzánk leküldik; az országgyűlés elfogadja vagy nem; újra felír; örökös replicázás; örökös ovakodás; mert nincs a' nemzetnek erkölcsi ereje felső kormányával szemben; 's ha végre tizedrészben megerősítődött valamely czikke: hosszas hódoló levelek, deputatiók, 's itthon nagy áldomások, 's végtelen öröm, hogy a' hazát boldogítottuk! E' hazát boldogító(!) nagy áldomások, 's szónoklatokkal ünnepezt törvényczikkek egyike legközelebről: az urbéri törvényczikk. Látható abból mily boldog(!) leendett e' haza, e' nép! mennyire közelít meg(!) annak szelleme Europa' korigényeit.

Nemzetiségünk? Mennyire 1,200,000 oláh elem *) és 200,000 szász közt, 7—800,000 magyar és székely képviselhet, és birhat egy, csak legközelebről megerősített diplomaticai nyelvel: annyira birunk nemzetiséggel.—Annyi alkotmányos előnyünk volt, hogy a' nagy számú oláhnép, nagyon kis részben birt alkotmányos joggal, csak kis számú nemessége t. i. e' népnek; de a' mely értelmi fejlődéssel általában nem bir. Egyébiránt nemzetiségünk úgy állott a' nagyobb oláh helységekben, hogy Hunyad és Zaránd megyében, magyar nemes házaknál is lehet hallani ily magyar beszédet: „béhuzták a' klopotát, menyjünk a' beszérikába“ ismét: gyermek: „szopik a' gyitzelu máme“ anya: „Styide fiam a' pajtába.“ — Ha eddig volt is újodonattúj diplomaticai nyelvünk—, alkotmányrai befolyásunk—, 's képviseleti kiváltságunk által nemzetiségünk: de most midőn az oláh elemnek (a' mivel világ becsületére) polgári képviseleti és birtokjogokat kell kapnia: nemzetiségünk jövője nyomorult. Annyival innább, mivel a' szász elem soha a' magyarral (ellenkezőleg magyarhonban a' német) öszsze nem olvadt, 's minden nemzeties intézkedéseinknek esküdt ellensége volt alkotmányos és socialis életben. Egy hatalmas ellennek szomszédságában, a' világesemények rázkódásainak kitéve, akkora 's annyi idegen elemek közt oly kis számban elhagyottan állunk, úgy hogy nekünk csak egy menedékünk, egy üdvünk lehet: a' magyarhonnali örökös összeforrás: UNIO!

*) Most kevesebb a' részek elfoglalása által.

„S mit tettünk ez üdvért, e' polgári megváltóért?

Kormányunk, akkor midőn Bécs, 's az osztrák összes birodalom forrongásnak indult; midőn birodalmi kérdésekkel volt elfoglalva: stafétázott Bécscsel, melynek legkisebb gondja voltunk mi; 's midőn végre elhitte, hogy mig „Roma deliberat Sagunthum perit“ zajos demonstratiokra, lelkes sürgetésekre élt lörvényszerű jogával; 's ámbár az unio kérdése magyarhon résziről, már Apr. 11-kén királyi megerősítést nyert: országgyűlést hirdetett (tán ad graecas kalendas) majus 29-ére. — Bár csak rajtunk ne teljesedne bé: (mi mindenütt megtörtént), a' „már késő!! — Menynyivel jobb lesz vala, ha már csakugyan saját fejétől törvényadta joga szerint tette, (mit a' jó fejedelem se hibáztata) rögtön tenni azt? Két-három hét nem lesz vala-e elég, ily szorongató körülmények közt követ választásra, kiknek egy része április 10-én már meg is volt választva? Vajjon tájékozhatja-e vala magát a' köznép? lesz vala-e ideje a' szász cselszövénynek, 's burokratiai ármánynak, esmeretes unio ellenes propagandáját anynyira kiterjeszteni? némely jóakaratu szász helységeket ámitásaival, már nyilvánított nyilatkozataiktól visszavonni? *) az oláh népet felizgatni, mely most kö-

*) Midőn ez ivet nyomjuk, ma majus 30-án ez aggodalom, a' szász helységek UNIO melletti országos nyilatkozata által elenyészett. Megbukék tehát a' szász burokratia ármánya, az összes szásznemzet méltányos, korszerű, és loyális ohajtása által.

vetel, rendet zavar, akkor áldva fogadta volna az alkotmány' adományait? *) Bizonyára egy 29-dike helyett rögtön egybehivandó országgyűlés, mindezeket megelőzte volna, 's mi békésen nézendénk szembe a' jövőddel.

De bizzunk a' magyarok Istenében. Bizzunk a' magyar elem összetartásában, melynek minden más érdekeket e' szent ügynek alá kell rendelni; melytől egyedül függ lételünk vagy megsemmisülésünk. Bizzunk Magyarhon erélyes testvéri szeretetében, mely mindent elkövetend, üdvünk' ez egyetlen életkérdése' megoldására; mi által az ő ereje csak növekedhetik, nemzetisége nyer: midőn mi nélküle örökre veszve vagyunk. Bizzunk mondom Magyarhon erántunki legyőzhetlen testvéri szeretetében, 's a' magyarok Istenében, kihez szálljon ajkainkról e'

FOHÁSZ.

Isten! ki fénykörödben ülsz
Ezer világ felett,
Kihez keblünkből oly gyakor
Fohász emelkedett!

*) Ez aggodalom is némileg elenyészett, miután a' majus 30-ki országos ülésben e' nép követeléseinek méltányos elégtétel adatni közösen nyilvánított; a' mennyiben minden jogok, vallás és nyelv különbség nélkül, e' haza minden polgáira kiterjesztendőnek határozattak. Törvényhozás útján tehát az UNIO már tény, miként lépend életbe? még kérdés.

Isten magyarok Istene,
 Egedből nézz le ránk!
 Hiszen mi is tán egykoron
 A' Te néped valánk.

Együtt vértettek őseink
 Árpádnak harczain;
 Együtt szerezték a' hazát
 Kárpátok aljain.

'S bár a' pártos vér-ikreket
 Elkülönzé karod:
 — Hogy annál sujtolóbb legyen
 Fölöttök ostorod —:

Egy sorsban osztozának ők:
 Mindkettő türt vizályt:
 Hurcolt igát: és szenvedett
 Zsarnokkezet — halált —!

Annak kitelt a' bünhődés:
 Lakolva múlt- 's jövő,
 'S Magyarhon rónái fölé
 Szabadság-napja jó.

O Isten! a' ki közösön
 Sújtád a' bajt reánk,
 Engedd, hogy osztályrészt vegyen
 Az üdvben is hazánk!!!

Áld meg a' jó magyar királyt
 Ki béváltá szavát,
 'S ez által boldogítani kész
 A' két magyar hazát!

Küld hozzánk béke angyalát!
 Küldj összes-érzetet,
 Mely egyesíteni vivja ki
 Az elvált nömzetet.

De hogy ha ármány kelne föl
 Bűnben emelve szót,
 Buktatni mely kísértené
 A' nemzet-uniot,

'S mely vérrel undokitaná
 A' szabadság-tavaszt:
 Hatalmas isteni karod'
 Villáma sujcsa azt!!! *)

*) Maj. 30-án a' magyarok Istene meghallgatá e' fohászt,
 's betölté keblünk forró kívánatát. Ő a' szeretet Iste-
 ne békésen adá meg ezt, a' nélkül hogy villámait
 használja. Vér nem undoritá e' szabadság tavaszt, 's
 a' vért mely ez ügyben feleink közt folyandhatott, ma
 összes érzettel szenteljük nemzet és felekezet különbség
 nélkül az összes magyarhon javára.

